# הלכות תפלין סימן מא מב

## מא דין הנושא משאוי איך ינהג בתפלין. ובו סעיף אחד:

**א** (א) [א]הנושא משאוי (ב) על ראשו (ג) * חולץ תפלין של ראש עד שיסיר המשאוי, * ואפלו מטפחתו אסור להניח על הראש שיש בו תפלין, [ב]אבל דבר שדרכו לתת בראשו כגון כובע או מצנפת (ד) מותר. הגה: * ואפלו הכי אם הוא משאוי כבד (ה) (ו) ארבעה קבין והתפלין (ו) נדחקות, צריך להסירן (בית יוסף (עיין פמ"ג פ"ו רי"ס הסימן)):

## מב אם מתר לשנות תפלין של יד לשל ראש. ובו ג' סעיפים:

**א** * [א]אסור לשנות תפלין של ראש לעשותן של (ו) (א) יד, * [ב]אפלו לקח (ב) רצועה (ג) [ב] * מהם (ג) שעדי תשובה

**א** (ו) ארבעה קבין. והוא עשרים וחמש זקופים קטן משקל פרגא. לחם חמדות (ברכות פ"ב סי' ל מעדני יו"ט אות ס, הל' תפלין סי' יט מעדני יו"ט אות ק), מגן אברהם (סק"א):

**א** (ו) יד. אפלו אין לו תפלה של יד, כן משמע בגמרא (מנחות לה:). מגן אברהם (סק"א): (ג) מהם. אם נפסקה רצועה של יד סמוך לקשר אסור להפך ראש האחר למעלה ולעשות בו קשר של יד והתחתונה שהיה בו הקשר יקשר למטה, דמורידו מקדשתו כיון שהיה בו הקשר והיוד ועתה יעשה בו כריכות האצבעות, ואם אין הרצועה ארכה כל כך אדי לא יעשה כל כך כריכות סביב היד. מגן אברהם (סק"ב). ובהלכות קטנות חלק ב' סימן (כ"א) (נ"א) פסק להתיר, עין שם:

### באר היטב

**א** (ו) ארבעה קבין. והוא עשרים וחמש זקופים קטן משקל פרגא. לחם חמדות (ברכות פ"ב סי' ל מעדני יו"ט אות ס, הל' תפלין סי' יט מעדני יו"ט אות ק), מגן אברהם (סק"א):

**א** (ו) יד. אפלו אין לו תפלה של יד, כן משמע בגמרא (מנחות לה:). מגן אברהם (סק"א): (ב) מהם. עין באר היטב. וצריך עיין מה דנקט המגן אברהם להפך ראש אחר למעלה, דמשמע שמפך הרצועה האדבה במקום משש. שהרי אפלו בלא הפוך רק שבאותה הקצה של הרצועה האדבה במקום שנפסקה שם הוא רוצה לעשות הקשר נמי אסור, כיון שלוקח הקצה שהיה בה הקשר ויקושרה למטה הנה ליה הורדה מקדשה, ועל כל פנים מפה שמסים ואם אין הרצועה כדי שמשם דאם אין קושר הקצרה למטה אין קפידא בהפוך לכד. ועין באליה רבה (סק"א) בשם וקנו הגאון מהר"ש שמפתיר להפך, וראיה מהא דיתקח מאבני וכו' (בראשית כח יא) עין שם (רש"י ד"ה ויקח) שנעשו כלם אבן אחת, ונקשה דצדין יש קנאה באיזה צד נמנ על האבן, ועל כרחך דיליקא קפיקא בהכי. ועין שם שכתב דמסימן יו"ד לא משמע הכי, ותיונו דומר שם קטן י"ד כתב בשם לחם חמדות (הל' ציצית דברי חמדות אות סב) ושל"ה (מס' חולין פרק נר מצוה ד"ה בענין הנחת הטליח) בשעה שלא להפך כדי שלפי זה אין להקל ברצועה להפך, אך מפיק שם להקל וכיוצא בזה, עין שם. וגם בהלכות קטנות חלק ב' סימן נ"א שכתב באר היטב בשמו שמפתיר, עין שם, אינו מתיר רק מדינא, ובכתב שם שהמקפידים לעשות סימן בשלית אפשר יש קפיקא גם בזה, עין שם. והראיה שמביא האליה רבה בשם וקנו אינו ראיה כל כך, דיכון דמעשה נסים היו שמא לא היו בדרך דביקות זה בזה כי אם נעשה גוש אחד בלולו מבלם, אך בלאו הכי אין ראיה מדברי אגדה ואסמכתא קאמר. וקרוב לומר דמה שכתב המגן אברהם להפך ראשו כו' אין כוונתו הפך ממש להפך התחלתן שתולין בתוך המעברתא לעשות בו הקשר, אלא כוונתו מה שכתב ראש האחר היינו הראש של הרצועה האחרת שבמקום שנפסק שהיה מתחלה מרחק מהמעברתא עתה יקחהו ישאהו לתתו לתוך המעברתא, וגם כתאי גונא הפוך קרי ליה, וכמו שכתב המגן אברהם אחר קך מדברי הבית יוסף (סי' לג ד"ה ואם נפסקה) בשם הגהות מימוני (פ"ג אות ס) שכתב והנתם פשיטא שאין פרושו הפוך ממש רק דכל שהוא נתון בתחלה במקום זה והוא מעלהו או מורידו במקום אחר הפוך קרי ליה, ולפי זה אין ללמד מדברי המגן אברהם האלו להפך ממש דמקדשתו אפלו שלא משעם הורדה בשביל הקשר וכמו שכתב לעיל סימן ח' (סג"א סק"ו) לענין שלית של מצוה. ונראה שאין להפך כי אם בשעת הדחק שהקצה במקום שנפסק הוא רך וחלוש ואינו ראוי לעשות ממנו הקשירה בזרוע כדינו שיהיה קרוב לפסק שמפקיע הראש אסור להפך מה שבתוך הקשר שיהיה חוץ לקשר משעם הנ"ל. אמנם אם נפסקה הרצועה של ראש מבחוץ להקשר ורוצה

**א** [ב] מהם. עין באר היטב. וצריך עיין מה דנקט המגן אברהם להפך ראש אחר למעלה, דמשמע שמפתיר הרצועה האדבה ממש. שהרי אפלו בלא הפוך רק שבאותה הקצה של הרצועה האדבה במקום שנפסקה שם הוא רוצה לעשות הקשר נמי אסור, כיון שלוקח הקצה שהיה בה הקשר ויקושרה למטה הנה ליה הורדה מקדשה, ועל כל פנים מפה שמסים ואם אין הרצועה כדי שמשם דאם אין קושר הקצרה למטה אין קפידא בהפוך לכד. ועין באליה רבה (סק"א) בשם וקנו הגאון מהר"ש שמפתיר להפך, וראיה מהא דיתקח מאבני וכו' (בראשית כח יא) עין שם (רש"י ד"ה ויקח) שנעשו כלם אבן אחת, ונקשה דצדין יש קנאה באיזה צד נמנ על האבן, ועל כרחך דיליקא קפיקא בהכי. ועין שם שכתב דמסימן יו"ד לא משמע הכי, ותיונו דומר שם קטן י"ד כתב בשם לחם חמדות (הל' ציצית דברי חמדות אות סב) ושל"ה (מס' חולין פרק נר מצוה ד"ה בענין הנחת הטליח) בשעה שלא להפך כדי שלפי זה אין להקל ברצועה להפך, אך מפיק שם להקל וכיוצא בזה, עין שם. וגם בהלכות קטנות חלק ב' סימן נ"א שכתב באר היטב בשמו שמפתיר, עין שם, אינו מתיר רק מדינא, ובכתב שם שהמקפידים לעשות סימן בשלית אפשר יש קפיקא גם בזה, עין שם. והראיה שמביא האליה רבה בשם וקנו אינו ראיה כל כך, דיכון דמעשה נסים היו שמא לא היו בדרך דביקות זה בזה כי אם נעשה גוש אחד בלולו מבלם, אך בלאו הכי אין ראיה מדברי אגדה ואסמכתא קאמר. וקרוב לומר דמה שכתב המגן אברהם להפך ראשו כו' אין כוונתו הפך ממש להפך התחלתן שתולין בתוך המעברתא לעשות בו הקשר, אלא כוונתו מה שכתב ראש האחר היינו הראש של הרצועה האחרת שבמקום שנפסק שהיה מתחלה מרחק מהמעברתא עתה יקחהו ישאהו לתתו לתוך המעברתא, וגם כתאי גונא הפוך קרי ליה, וכמו שכתב המגן אברהם אחר קך מדברי הבית יוסף (סי' לג ד"ה ואם נפסקה) בשם הגהות מימוני (פ"ג אות ס) שכתב והנתם פשיטא שאין פרושו הפוך ממש רק דכל שהוא נתון בתחלה במקום זה והוא מעלהו או מורידו במקום אחר הפוך קרי ליה, ולפי זה אין ללמד מדברי המגן אברהם האלו להפך ממש דמקדשתו אפלו שלא משעם הורדה בשביל הקשר וכמו שכתב לעיל סימן ח' (סג"א סק"ו) לענין שלית של מצוה. ונראה שאין להפך כי אם בשעת הדחק שהקצה במקום שנפסק הוא רך וחלוש ואינו ראוי לעשות ממנו הקשירה בזרוע כדינו שיהיה קרוב לפסק

### שערי תשובה

**א** [ב] מהם. עין באר היטב. וצריך עיין מה דנקט המגן אברהם להפך ראש אחר למעלה, דמשמע שמפתיר הרצועה האדבה ממש. שהרי אפלו בלא הפוך רק שבאותה הקצה של הרצועה האדבה במקום שנפסקה שם הוא רוצה לעשות הקשר נמי אסור, כיון שלוקח הקצה שהיה בה הקשר ויקושרה למטה הנה ליה הורדה מקדשה, ועל כל פנים מפה שמסים ואם אין הרצועה כדי שמשם דאם אין קושר הקצרה למטה אין קפידא בהפוך לכד. ועין באליה רבה (סק"א) בשם וקנו הגאון מהר"ש שמפתיר להפך, וראיה מהא דיתקח מאבני וכו' (בראשית כח יא) עין שם (רש"י ד"ה ויקח) שנעשו כלם אבן אחת, ונקשה דצדין יש קנאה באיזה צד נמנ על האבן, ועל כרחך דיליקא קפיקא בהכי. ועין שם שכתב דמסימן יו"ד לא משמע הכי, ותיונו דומר שם קטן י"ד כתב בשם לחם חמדות (הל' ציצית דברי חמדות אות סב) ושל"ה (מס' חולין פרק נר מצוה ד"ה בענין הנחת הטליח) בשעה שלא להפך כדי שלפי זה אין להקל ברצועה להפך, אך מפיק שם להקל וכיוצא בזה, עין שם. וגם בהלכות קטנות חלק ב' סימן נ"א שכתב באר היטב בשמו שמפתיר, עין שם, אינו מתיר רק מדינא, ובכתב שם שהמקפידים לעשות סימן בשלית אפשר יש קפיקא גם בזה, עין שם. והראיה שמביא האליה רבה בשם וקנו אינו ראיה כל כך, דיכון דמעשה נסים היו שמא לא היו בדרך דביקות זה בזה כי אם נעשה גוש אחד בלולו מבלם, אך בלאו הכי אין ראיה מדברי אגדה ואסמכתא קאמר. וקרוב לומר דמה שכתב המגן אברהם להפך ראשו כו' אין כוונתו הפך ממש להפך התחלתן שתולין בתוך המעברתא לעשות בו הקשר, אלא כוונתו מה שכתב ראש האחר היינו הראש של הרצועה האחרת שבמקום שנפסק שהיה מתחלה מרחק מהמעברתא עתה יקחהו ישאהו לתתו לתוך המעברתא, וגם כתאי גונא הפוך קרי ליה, וכמו שכתב המגן אברהם אחר קך מדברי הבית יוסף (סי' לג ד"ה ואם נפסקה) בשם הגהות מימוני (פ"ג אות ס) שכתב והנתם פשיטא שאין פרושו הפוך ממש רק דכל שהוא נתון בתחלה במקום זה והוא מעלהו או מורידו במקום אחר הפוך קרי ליה, ולפי זה אין ללמד מדברי המגן אברהם האלו להפך ממש דמקדשתו אפלו שלא משעם הורדה בשביל הקשר וכמו שכתב לעיל סימן ח' (סג"א סק"ו) לענין שלית של מצוה. ונראה שאין להפך כי אם בשעת הדחק שהקצה במקום שנפסק הוא רך וחלוש ואינו ראוי לעשות ממנו הקשירה בזרוע כדינו שיהיה קרוב לפסק

### משנה ברורה

**א** (א) הנושא משאוי. זה מיירי בכל היום, לא בשעת קריאת שמע ותפלה, ועין לקמן סימן צ"ז סעיף ה': (ב) על ראשו. ואם הוא נושא משאוי על ידו במקום תפלין דמשתמא מכסין הן וליכא גנאי, אין צריך לחלק כי אם בשיש בהמשא ארבעה קבין, דאז משתמא התפלין רוצצות על ידי זה [פרי מגדים (משז"ז סק"א) עין שם עוד]: (ג) חולץ תפלין של ראש. [א]ואם יכול לסלק המשאוי לצדדין שלא במקום התפלין משמע מפרי מגדים (שם) דמתר, מכל מקום אם יש בהם משא ארבעה קבין נראה שיש להחמיר אף בכהאי גונא, עין בית יוסף (ד"ה הנושא). ולהוציא זבל על ראשו אפלו מעט ואפלו לצדדין אסור, דבכל גוני הוי בזה בזיון לתפלין שעל ראשו, אם לא כשמסלק או התפלין של ראש משליו שרי, אף דנושא השל יד. ואם ירצה להוציא זבל על היד, אפשר דאפלו אם התפלין הם מכסים בבגדיו איכא בזה בזיון להתפלין שעליו [פרי מגדים (שם)]: (ד) מתר. אף דהוא מנח על התפלין אין בזה בזיון לתפלין כיון שהוא דרך מלבוש, אך אם הכובע גדולה יזהר שכבד הכובע לא יסיר את התפלין ממקום הראוי להן [מחיי אדם (ח"א כלל יד סכ"ג)]: (ה) ארבעה קבין. הם עשרים וחמש ליטראות ששוקלין בו הפסק בפרגא [לחם חמודות (ברכות פ"ג סי' ל מעדני יו"ט אות ס, הל' תפלין סי' יט מעדני יו"ט אות ק)]: (ו) נדחקות. אין פרושו שהתפלין זזין ממקומן לגמרי ואין מנחין כדאין, דכזה פשיטא שאסור ואפלו אם משאן קל, אלא רצונו לומר שמנחין במקומן בדחק מחמת הדשוי שמנח עליהם ומקצר את מקומם, [ב]והב"ח (ס"ג) מקל בענין זה במצנפת וכובע [פרי מגדים (א"א סק"א)]:

**א** (א) יד. אפלו (ו) אין לו של יד ויש לו שתים של ראש: (ב) רצועה. ופשוט דהוא הדין נרתיק המיחד לשל ראש, דגם הוא בכלל תשמישי קדשה כמו רצועה [כדאיתא מגלה כ"ו עמוד ב'], וכן מוכח בבאור הגר"א (סק"ג) וכן כתב המגן אברהם לעיל בסוף סימן כ"ח: (ג) מהם. כתב המגן אברהם דאם נפסקה רצועה של יד סמוך לקשר, אסור להפך ראש האחר למעלה [במקום שהוא חזק] ולעשות בו הקשר של יד והתחתיכה שהיה בו הקשר יקשר עתה למטה, דמורידו מקדשתו כיון שהיה בו הקשר והיוד ועתה יעשה בו כריכות האצבעות, אלא אותה התחתיכה צריכה גנוזה, ואם אין הרצועה ארכה כל כך אי לא יעשה כריכות כל כך סביב היד. וכן (ד) בשל ראש אם נפסק מה שמפקיע הראש אסור להפך מה שבתוך הקשר שיהיה חוץ לקשר משעם הנ"ל. אמנם אם נפסקה הרצועה של ראש מבחוץ להקשר ורוצה

### באור הלכה

**א** * חולץ תפלין של ראש. עין במשנה ברורה (סק"ג) מה שכתבנו בשם הפרי מגדים, ונראה שעשעמו משום התרוץ של הבית יוסף (ד"ה הנושא) שכתב לדעת הטור ודעימיה עין שם בחד תירוצא, אבל לדעת הרמב"ם (פ"ד הכ"ג) דלא הביא כלל הא דארבעה קבין אין שום הכרח לזה, וכן ברש"י בבא מציעא ק"ח עמוד ב' דבור המתחיל אסור לא משמע כן:

* ואפלו מטפחתו. עין בט"ז (סק"א) שכתב דלדעת הטור אין אסור במטפחת וכן במשא שהיא פחותה מארבעה קבין כי אם בשרוצץ ודוחק התפלין על ידי זה, אבל אנו אין לנו אלא דברי השלחן ערוך דכל גוני אסור דהני גוני להתפלין על ידי זה [משה יהודא (סק"א)]:

* ואפלו הכי אם הוא וכו'. כתב המגן אברהם (ריש הסי') בשם הדרכי משה (אות א) כל מקום וכו', עין בפרי מגדים (סק"א) ובכעף מאמר מרדכי (סק"ב) שכתבו שלא כנון הדרכי משה לזה, ולדינא בלאו הכי כתב המגן אברהם שצריך עיון בזה:

**א** * אסור וכו'. עין בפרי מגדים (משז"ז סק"א) שמסתפק אם דינא דאין מורידין הוא מדאורייתא או מדרבנן, ולכסוף צדד לומר דהוא דאורייתא, ועין בתשובת משקנות יעקב בסימן (נ"ה) [נ"ח] שהביא גם כן ראיה מירושלמי (יומא פ"ג ה"ז) דהא דאין מורידין מדאורייתא הוא:

* אפלו לקח מהשל ראש אינה פרשה לתן בשל יד דאסור. ואם נמצא אינה פסול בפרשה אחת אם מתר לקח מהפרשה שלפניה לתנם בשל יד, תלוי בזה אם הפסול הוא מחמת שלא היה כתוב מתחלה אינה אות בדין או שאר פסול אחר שהוא פסול מעיקרא, אם כן הפרשיות האחרות והרצועות עדין הם בכלל חדשים, ואם הפסול נעשה מחמת קשן או שאר קלקול שנתחדה אחר כך בבר חלה עליהם קדשה החמורה ואסור לשנותם:

* מהם. עין במשנה ברורה (סק"ב), [ג]במה שכתבנו בסוף והוא הכרעת השערי תשובה (סק"ב), והמחיי אדם (ח"א כלל יד סכ"א) מקל עוד יותר בזעיר, ומכל שכן במקום בשול מצוה דמתר לחבר בשל יד למשה החתיכה העליונה שנפסקה, וכתב דיש לסמך בזה על האליה רבה (סק"א) שהתיר עין שם, אף דלקאורה אין ראית האליה רבה ראיה לזה רק דמתר להסך רצועה אחת מסופה לתחלתה וכמו שהתיר המגן אברהם בצעמו ואף לזה אין בל כך ראיה וכמו שכתב השערי תשובה, אף על פי כן אין למחות במקום בשול מצוה להמשקל. ולפי העמת טוב יותר שלא לעשות כריכות כל כך ולא יתבשל המצוה וכמו שכתב המגן אברהם, אך נפקא מינה מדבריו לענין אם נפסק הרצועה של ראש בתוך השעור שמקיף הראש, שיהיה מתר לקשך למשה את מקום שנפסק שיהיה עתה תחת השעור בקום שהוא עני או שאין לו רצועה אחרת. אך לענייות דעתי הנבון יותר שיחתוך מן רצועה אחת במקום שנפסקת חתיכה קטנה, דהיינו מה שהיה מקיף מעמה את הראש ומקום השקר ויגנו, ושאר הרצועה יחברנה בגידין אחר כך ויעשה השקר במקום השלם, אך יצמצם שלא יצא חוץ לקשר מפה שהיה בתחלה בתוך השקר ויהיה יוצא בזה אף לרצת המגן אברהם:

### שער הציון

**א** (ו) מגן אברהם (סק"א): (ב) דרך החיים (רין אם מורידין מקדושה תמורה ס"א):

---

**א** בבא מציעא ק"ח (ע"ב) וקרב שילא.

**ב** רמב"ם בפרק ד' מהלכות תפלין (הכ"ג) והסכימו לדבריו רבנו יונה (ברכות יד: ד"ה משום) והראש"ש (ברכות פ"ג סי' לא, והלכו תפלין סי' יט).

**א** מנחות ל"ד (ע"ב).

**ב** הרמב"ם בפרק ג' מהלכות תפלין (ה"י).

**ליקוטי דברי הרב: א)** ובשו"ע הרב כתב: ואפילו דבר קל כגון מטפחת אסור להניח על הראש שיש בו תפילין שגנאי הוא כשיש על הראש דבר אחר שאינה מלבוש ואין דרכה להיות על הראש. ומבואר בדבריו שאף אם המשאוי אינו במקום תפילין אסור. **ב)** ובשו"ע הרב כתב להחמיר כדעת הרמ"א.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehador - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

וְלִתֵּן בְּשֶׁל יָד אָסוּר, [ג]מִפְּנֵי שֶׁאֵין מוֹרִידִין מִקְּדֻשָּׁה חֲמוּרָה לְקְדֻשָּׁה קַלָּה וְשֶׁל רֹאשׁ קְדֻשָּׁתוֹ חֲמוּרָה [ד]שֶׁרִבּוֹ שֶׁל שַׁדַּי (ד) בְּשֶׁל רֹאשׁ. * אֲבָל מֹשֶׁל יָד לְשֶׁל רֹאשׁ (ג) (ה) מֻתָּר לְשַׁנּוֹת. * [ה]וְאִם הָיוּ (ו) [ז] * חֲדָשִׁים שֶׁעַדַיִן (ו) לֹא הֱנִיחָם, * מֻתָּר לְשַׁנּוֹת אֲפִלּוּ * מִשֶּׁל רֹאשׁ לְשֶׁל יָד, שְׁטוּלָה עֲלֵיהֶם מִכְסֶה עוֹר אֶחָד וְנִרְאִים (ז) כְּבֵית אֶחָד: ב * [ו]אִם הִתְנָה (ה) עֲלֵיהֶם (ח) מִתְּחִלָּה, אֲפִלּוּ לְבָשָׁן אָדָם יָכוֹל לְשַׁנּוֹתָם, אֲפִלּוּ * מִשֶּׁל רֹאשׁ לְשֶׁל

ג שָׁם בְּגְמָרָא. ד שָׁם בְּרַשִׁ"י (ד"ה תפלין של ראש). ה שָׁם בְּגְמָרָא. ו רַבֵּנוּ יְרוּחָם (נתיב יט ח"ד) וּמַהֲרִ"ו אַבּוּהַב בְּשֵׁם סֵפֶר אֲרֻחוֹת חַיִּים (סי' כב, ע"ש).

## שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

וְאֵין לוֹ רְצוּעָה אַחֶרֶת יֵשׁ לְהַתִּיר לְהַנּוֹת וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב בְּאֵלְיָה רַבָּה. וְעַיֵּן מַה שֶּׁכָּתוּב בְּיָד אֶפְרַיִם עַל דִּבְרֵי הַמָּגֵן אַבְרָהָם, וְיֵשׁ לוֹמַר דְּהַמָּגֵן אַבְרָהָם סְבִירָא לֵיהּ דְּהָכָא אֵיכָא תַּרְתֵּי, שֶׁאֵין הַקֶּשֶׁר בַּחֲתִיכָה זוֹ, וְגַם מוֹרִיד מִקְּדֻשָּׁה קַלָּה לְקְדֻשָּׁה חֲמוּרָה, אֲבָל בְּהָא לְחוֹד שֶׁאֵין בָּהּ הַקֶּשֶׁר אֵין קְפִידָא כְּיָדוּעַ דְּלֹא חָזְיָא לֵיהּ, וְנִקְּבָה מִינָּהּ אִם בִּרְצוּעָה הָאֲרֻכָּה לְבַד יֵשׁ דִּי גַּם לְקְרִיכַת הָאֲצְבָּעוֹת מַהֵר לְקֶשֶׁר כֵּיוָן שֶׁצְּרִיכָה אֲנָא אִסּוּר טְפֵי לְקֶשְׁרָהּ וּלְקְרָכָהּ עַל פֶּה יָדוּ שְׁשׁוּב אֵין כָּאן תַּשְׁמִישׁ קְדֻשָּׁה כְּלָל וְיֵשׁ לְעַנְּנָהּ, וְצָרִיךְ עִיּוּן: [ז] חֲדָשִׁים. עַיֵּן בְּאֵר הַיטֵב דְּהַזְּמָנָה לָאו מִלְּתָא הִיא. וְעַיֵּן בְּשַׁאֲלוֹת וּתְשׁוּבוֹת צֶמַח צֶדֶק סִימָן פ"א שֶׁאִם עָבַד עוֹר לְשֵׁם רְצוּעוֹת שֶׁל תְּפִלִּין מֻתָּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּמוֹתָר דְּכֹל שֶׁכֵּן אִם הַתְּנָה, וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ל"ב בְּבֵאוּר הַיטֵב סְעִיף קָטָן י"ב שֶׁפֵּרֵשׁ דִּבְרֵי הַצֶּמַח צֶדֶק וּמִשְּׁמַע דְּמִמֵּיעַד דַּוְקָא בְּהַתְנָה וְלֵיתָא, וּמַה שֶּׁהֵבִיא (הצמח צדק) שָׁם רְאָיָה מִצִּיצִית דְּאַף עַל גַּב דִּבְדֵי טְרִיָּה לְשֵׁמָה נִזְרָקִים, צָרִיךְ עִיּוּן דְּהָתָם הַטַּעַם מִשּׁוּם דְּכֻלָּן מִצְוָתוֹ כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי בִּמְקוֹם אַחֵר (סי' כא סק"א). וְעַיֵּן שָׁם שֶׁכָּתַב דְּעַל יְדֵי תְּנַאי מְהֻנֵּי אַף לְקָלְקֵל עַצְמוֹ, אַף דְּהָוֵי הַזְּמָנָה לְגוּף הַקֶּשֶׁר מִכָּל מָקוֹם הַזְּמָנָה זוֹ שׁוֹבֶרֶת עִקַּר הַקֶּשֶׁר וְעַיֵּן בְּשו"ת מַחֲמַת הַתְּנָאי וּמוֹעִיל אַף לְדָבָר חל. וְעַיֵּן בְּשו"ת הַגְּרַשְׁנִי סִימָן ס"ה דְּסִכְּרִיהּ לֵיהּ דְּמִצַּד לְשֵׁם סֵפֶר

## בַּאֵר הַיטֵב

(ג) מֻתָּר. הַיְנוּ כְּשֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ אֲרֻכָּה בְּתִּים, אוֹ עַל רְצוּעָה קַאי: (ד) חֲדָשִׁים וְכוּ'. דְּהַזְּמָנָה לָאו מִלְּתָא הִיא: ב (ה) עֲלֵיהֶם. אֲפִלּוּ אִם הַתְּנָה רַק אִם יִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ

## בְּאוּר הֲלָכָה

* אֲבָל מֹשֶׁל יָד וְכוּ'. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ה) בְּמַה שֶׁכָּתַבְנוּ וְהוּא הַדִּין דְּמֻתָּר לִקַּח תְּפִלִּין דְּרַשִׁ"י וְכוּ', אַף דְּשֶׁל יָד רָגִיל לִכְתֹּב בְּקֻלָּף אֶחָד, מִכָּל מָקוֹם יָצִיר דַּיְכִנְיסָהּ בְּאַרְבָּעָה בְּתִּים, עַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים (א"א סק"ב) וּבְסִימָן ל"ב בְּסָעִיף מ"ה בְּסָעִיף קָטָן ס"ב וּבְסָעִיף מ"ז בְּטַ"ז שָׁם (ס"ק לו):

* וְאִם הָיוּ וְכוּ'. וּפְשׁוּט דְּכָל זֶה דַּוְקָא בְּאֵין לוֹ שֶׁל יָד וְיֵשׁ לוֹ שְׁתֵּי שֶׁל רֹאשׁ כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּגְמָרָא (מנחות לד:), דְּאִי לָאו הָכִי הֲלֹא לְכַתְּחִלָּה צָרִיךְ לִכְתֹּב אַרְבַּע פָּרְשִׁיוֹת שֶׁל יָד בְּקֻלָּף אֶחָד, וְאֵין צָרִיךְ לְהַמְחֵבֵּר לְבָאֵר זֶה דִּכְבָר בֵּאַר בְּסִימָן ל"ב סָעִיף מ"ז. וְדִבְרֵי הַפְּרִי מְגַדִּים (א"א סק"א) בָּזֶה מֻבְלָאִים מְפֻנִּי:

* חֲדָשִׁים שֶׁעֲדַיִן וְכוּ'. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ו). וּרְצוּעָה חֲדָשָׁה שְׁתָנָהּ בְּתוֹךְ תְּפִלִּין יְשָׁנִים, לְכְאוֹרָה לֹא הָוֵי זֶה גַּם כֵּן כִּי אִם הַזְּמָנָה עֲדַיִן וְשֹׁרֶשׁ לְשַׁנּוֹתָהּ, דְּלֹא נִקְרְאָה בְּשֵׁם תַּשְׁמִישׁ קְדֻשָּׁה כִּי אִם כְּשֶׁהֻנִּיחָה פַּעַם אַחַת עַל הָרֹאשׁ. וְאַף דְּשָׁם בְּמְגִלָּה כ"ו עַמּוּד ב' נִשְׁנוּ בְּחָרָא מַחְתָּא תַּשְׁמִישֵׁי קְדֻשָּׁה נַרְתֵּק שֶׁל תְּפִלִּין וּרְצוּעוֹתֵיהֶן, וּבְנַרְתֵּק הֲלֹא מְשָׁצֵר בֵּיהּ פַּעַם אַחַת אַחַר הַזְּמָנָה שׁוּב הָוֵי בִּכְלַל תַּשְׁמִישֵׁי קְדֻשָּׁה וּכְדִבְסָמוּךְ סָעִיף ג', וְאִם כֵּן לְכְאוֹרָה הֵכִי נָמֵי בִּרְצוּעָה מִשְּׁנִּקְשְׁרוּ בְּהַתְּפִלִּין שׁוּב הָוֵי בִּכְלַל תַּשְׁמִישֵׁיהֶן, דְּזֶה אֵינוֹ דְּשָׁאנֵי הָתָם דְּהַנַּרְתֵּק נִקְרָאת תַּשְׁמִישׁ קְדֻשָּׁה מִשּׁוּם דְּהִיא מְשַׁמֶּשֶׁת לְהַקְּדֻשָּׁה שֶׁנִּכְנָסָת בָּהּ עַל כֵּן מִשֶּׁהֻכְנְסוּ בְּתוֹכָהּ הַתְּפִלִּין כְּבָר שִׁמֵּשׁ לְהַקְּדֻשָּׁה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּרְצוּעוֹת דְּנִקְרָאת תַּשְׁמִישׁ קְדֻשָּׁה פְּשׁוּט מִשּׁוּם דְּהֵם מְשַׁמְּשִׁין לְהַקְּדֻשָּׁה שֶׁעַל יְדֵן הָאָדָם מֵנִיחַ תְּפִלִּין עַל רֹאשׁוֹ וְעַל יָדוֹ, כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הֻנִּיחַ עָלָיו עֲדַיִן לֹא נִקְרְאוּ בְּשֵׁם תַּשְׁמִישֵׁי קְדֻשָּׁה וְלֹא הָוֵי כִּי אִם הַזְּמָנָה, וְלִמְעֻשָּׂה צָרִיךְ עִיּוּן:

* מֻתָּר לְשַׁנּוֹת וְכוּ'. מַה דִּיֵּק הַפְּרִי מְגַדִּים לְעֵיל בְּסִימָן ל"ב (א"א) סָעִיף קָטָן י' דְּאִם כָּתַב עַל קֻלָּף לְסֵפֶר תּוֹרָה וְנִפְסַל עַל יְדֵי שֵׁם וְכַדּוֹמֶה דְּמֻתָּר לִכְתֹּב עַל הַנָּתוּחַ וְעַל מְזוּזָה, דְּכְתִיבָה גַּם כֵּן לֹא הָוֵי כִּי אִם הַזְּמָנָה שׁוּב הָוֵי בִּכְלַל בְּצָר בֵּיהּ וְאֵינָהּ נִקְרֵאת, וְדִלְמָא כְּאֵלְיָה רַבָּה (סי' לב ס"ק טז) שֶׁהֶחְמִיר בָּזֶה. אַחַר זֶה מָצָאתִי בְּיהוֹדָה מֵהַדּוּרָא תִּנְיָנָא חֵלֶק יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קע"ד שֶׁנִּשְׁאַ וְנָתַן בָּזֶה וְהֶעֱלָה דְּהַמּוֹרָה לְהַקֵּל לִכְתֹּב אַחַר זֶה עָלָיו תְּפִלִּין לֹא נִשְׁתַּבֵּשׁ, אֲבָל בְּמְזוּזָה אֵין לְהָקֵל עַיֵּן שָׁם הַטַּעַם:

* מֹשֶׁל רֹאשׁ לְשֶׁל יָד. הַיְנוּ הַפָּרְשִׁיוֹת וְהַבָּתִּים, דְּלְדָבָר חל אָסוּר לְשַׁנּוֹתָם (כְּגוֹן לִכְתֹּב עַל הַגְּלְיוֹנוֹת דִּבְרֵי חל וְכָל כְּהָאי גַּוְנָא) וּכְמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בְּסָעִיף ג', בְּהַגָּ"ה וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּסָעִיף קָטָן י"ח, וְאַפִּלּוּ תְּנָאָה לֹא מְהֻנֵּי דָּזֶה וּכְדִבְסָמוּךְ (משנ"ב ס"ק כג ובי"ל ד"ה מילתא), וְאַפִּלּוּ לְדֵעוֹת הַחוֹלְקִים עַל הַגָּ"ה וְסוֹבְרִים דְּהַזְּמָנָה אֲפִלּוּ לְגוּף הַקֶּשֶׁר לָאו מִילְּתָא הִיא, זֶה עָדִיף, וּכְמוֹ שֶׁפָּסַק הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ז) דְּאִם הַתְּחִיל לִכְתֹּב עַל קֻלָּף אוֹ נְיָר אָסוּר לִכְתֹּב עָלָיו דִּבְרֵי חל, וְהַשְׁתָּא דְּעָדִיף מֵהַזְּמָנָה אֲחֶרֶת אַף דָּזֶה לֹא הָוֵי גַּם כֵּן כִּי אִם הַזְּמָנָה דְּאִי לָאו הָכִי הָיָה אָסוּר לְהוֹרִיד אֲפִלּוּ לְקֶלָּף שֶׁכְּבָר הֻנַּח עָלָיו בְּגוּף הַקֶּשֶׁר עַצְמָהּ. אֲבָל הָרְצוּעוֹת דְּהוּא רַק תַּשְׁמִישֵׁי קְדֻשָּׁה כְּמֹבָאר לְקַמָּן בְּסִימָן (קנ"ב) [קנ"ד] מֻתָּר לְשַׁנּוֹתָם אֲפִלּוּ לְדָבָר חל כֵּיוָן שֶׁהֵם חֲדָשִׁים, וּכְמוֹ שֶׁפָּסַק הַמָּגֵן אַבְרָהָם (סי' פא) וְהֶאֱרִיכוּ הָאֵלְיָה רַבָּה (סי' לב) לְהַלָּכָה פְּעוֹר הַמַּעֲבָד לִרְצוּעוֹת מֻתָּר לְשַׁנּוֹתוֹ אֲפִלּוּ לְדָבָר חל אֲפִלּוּ בְּדִלֹּא הִתְנָה, מִשּׁוּם דְּלֹא הָוֵי הַזְּמָנָה רַק לְתַשְׁמִישֵׁי קְדֻשָּׁה וְלָאו מִילְּתָא הִיא, וְעַיֵּן בְּסִמוּךְ מַה שֶּׁנִּכְתֹּב בָּזֶה בְּשֵׁם הָרַמַ"ה (ד"ה לגוף תפילין מילתא) דְּלִפְרִיכַ הַזְּמָנָה בִּרְצוּעוֹת מִילְּתָא הִיא שֶׁלֹּא לְשַׁנּוֹתָהּ עַל כָּל פָּנִים לְדָבָר חל, וְאַף דְּרֹב פּוֹסְקִים חוֹלְקִים עָלָיו וְאֵין מְחַלְּקִין בֵּין רְצוּעוֹת לְשְׁאָר תַּשְׁמִישֵׁי קְדֻשָּׁה מִכָּל מָקוֹם שֶׁלֹּא בְּמָקוֹם הַדְּחַק יֵשׁ לְהַחְמִיר:

ב * אִם הִתְנָה עֲלֵיהֶם מִתְּחִלָּה. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (סק"ח) בְּמַה שֶׁכָּתַבְנוּ דְּהֵיכִינוּ בְּצַת עֲשׂיַת הַשֶּׁל רֹאשׁ, הִנֵּה אַף דְּמִדִּבְרֵי הַפַּ"ח (ס"ק א) מַשְׁמַע דְּהוּא הַדִּין דְּמִהֲנֵי אִם הִתְנָאי הָיָה בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה כְּשֶׁקְּשָׁרָן, לְכְאוֹרָה צָרִיךְ עִיּוּן גָּדוֹל דַּהֲלֹא פְּשׁוּט דַּעֲשׂיַת הַשֶּׁל רֹאשׁ עַל כָּל פָּנִים לֹא גָּרַע מֵהַזְּמָנָה דַּעֲשׂיַת כִּיס לְשֵׁם תְּפִלִּין, וּבוֹ הֲלֹא הִכְרִיחַ הַפְּמַ"ג (סק"ה) מֵהַשּׁוּר (ד"ד סי' שסד) דְּאֲפִלּוּ בְּצַת שֶׁהוּא צָר בֵּיהּ פָּרַשׁ שֶׁהוּא רַק לְפִי שָׁעָה וְאַחַר כָּךְ יִפָּנֶהוּ אָסוּר, וְאִם כֵּן לְכְאוֹרָה כָּל שֶׁכֵּן דְּלֹא מְהֻנֵּי אִם פָּרַשׁ שֶׁאִם יִצְטָרֵךְ לְפְנוֹת שֶׁיִּהְיֶה יָכוֹל לְפְנוֹת לְפִי הַפֶּה וְחָמַר שֶׁעוֹשֶׂה הָעוֹלֶת תָּמִיד (סק"ב) [וְהוּא מוּבָא בְּבֵאוּר הַיטֵב בְּסָעִיף קָטָן (ד')] [ה'] מִדִּבְרֵי (מַהֲרִא"י) [מַהֲרֵי"ט אַבּוּהַב]] כֵּיוָן דְּבְצַת הַזְּמָנָה לֹא הָיָה שׁוּם תְּנַאי, וּמַה שֶּׁהוּבָא לְקַמָּן בְּסִימָן ק"ל סָעִיף ח' דְּמִהֲנֵי אֲיֵירֵי גַּם כֵּן שֶׁהָיָה בְּשַׁעַת הַזְּמָנָה, אִי נָמֵי שָׁם אֲיֵירֵי דְּצַר בֵּיהּ עַל דֶּרֶךְ קְבִיעוּתָהּ דְּהָיָה הַזְּמָנָה וְהִשְׁמִישׁ בְּפַעַם אַחַת וּלְכָךְ מוֹעִיל שָׁם תְּנַאי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּעִנְיָנֵנוּ. וְעַיֵּן בְּמִנְחוֹת ל"ד (ע"ב) שָׁם מַשְׁמַע גַּם כֵּן דְּהַתְּנַאי הוּא בְּהַזְּמָנָה, אַף זֶה יֵשׁ לְדַחוֹת דְּשָׁם לְמַאן דְּאָמַר הַזְּמָנָה מִילְּתָא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְדִידַן דְּהַזְּמָנָה בִּלְבַד לָאו מִילְּתָא רַק בְּצִרּוּף הַקְּשִׁירָה אֲפִלּוּ דְּיוֹעִיל תְּנַאי אַף בְּצַת שֶׁקְּשָׁרָן עַל רֹאשׁוֹ. וְאָפְשָׁר דְּהַפַּ"ח יִפְלֹג עַל הַפְּמַ"ג וְחָמַר דְּהָעוֹלֶת תָּמִיד וְצָרִיךְ עִיּוּן. וְדַע דְּמַה שֶּׁכָּתַב בְּסָעִיף ג' בְּהַגָּ"ה וְאִם הִתְנָה עָלָיו מִתְּחִלָּה וְכוּ' נִרְאֶה לוֹמַר דְּאֵיירֵי אֲפִלּוּ אִם לֹא הָיָה הִתְנָאי רַק בְּצַת שֶׁצָּר בֵּיהּ שֶׁאֵינוֹ צָר בֵּיהּ אֶלָּא לְפִי שָׁעָה דְּמִהֲנֵי, דַּהֲלֹא שָׁם לֹא עָשָׂה הַכִּיס לְשֵׁם תְּפִלִּין, וְאִם הַגָּ"ה מֵיירֵי בְּכָל גַּוְנֵי יִהְיֶה הִתְנָאי בְּצַת הַעֲשִׂיָה:

* מֹשֶׁל רֹאשׁ לְשֶׁל יָד. הַפָּרְשִׁיוֹת וְכָל שֶׁכֵּן הָרְצוּעוֹת. אֶלָּא דְּלִפְרִי הַמַּבְאִר בְּסִימָן קנ"ד (סעיפים ג, ח) וּבְפְרִי מְגַדִּים (משז"ל סק"ו) שָׁם יֵשׁ חִלּוּק בֵּינֵיהֶם כְּמַה שֶׁאֲבָאֵר, וְהוּא דְּהַפָּרְשִׁיוֹת וְהַבָּתִּים דְּהוּא גּוּף הַקְּדֻשָּׁה לֹא אָמְרִינַן דְּהַזְּמָנָה בְּעָלְמָא מְהֻנֵּי בֵּיהּ תְּנַאי כִּי אִם לְהוֹרִידוֹ לְקֶלָּף קַלָּה, אֲבָל לְחל לְגַמְרֵי אִם יִרְצֶה לִכְתֹּב עַל הַגְּלְיוֹנוֹת דָּבָר חל וּכְהָאי גַּוְנָא לֹא מְהֻנֵּי בֵּיהּ תְּנַאי אֲפִלּוּ אִם הֵם חֲדָשִׁים. אֲבָל הָרְצוּעוֹת דְּהוּא רַק תַּשְׁמִישֵׁי קְדֻשָּׁה מְהֻנֵּי בֵּיהּ תְּנַאי אֲפִלּוּ לְהוֹרִידָן לְחל וַאֲפִלּוּ אִם כְּבָר נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, וּכְדִבְסָמוּךְ בְּסָעִיף ג' בְּהַגָּ"ה דְּאֲפִלּוּ צָר בֵּיהּ דְּהוּא מַעֲשֶׂה מְהֻנֵּי תְּנַאי. וְכָל זֶה לְהִשְׁלְחָן עָרוּךְ שָׁם, אֲבָל לְפִי מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם (שעה"צ אות ז, ע"ש) דְּלִכְתְּחִלָּה יֵשׁ לְחוּשׁ לְמַה שֶּׁכָּתַב הַפַּ"ח (סי' קנד ס"א) בְּשִׁיטַת רַשִׁ"י (מנחות לה: ד"ה שם ה') דְּמָקוֹם הַקֶּשֶׁר וְהַיו"ד הוּא קְדֻשָּׁה עַצְמָהּ, דִּינָן בְּקְשִׁירוֹת אִם כְּבָר נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן, דִּבְצַת הַקֶּשֶׁר בְּעָלְמָא מִסְתַּבְּרָא דְּלֹא יָרַד עֲלֵיהֶם הַקְּדֻשָּׁה עֲדַיִן:

## מִשְׁנָה בְּרוּרָה

לְמַשְׁכָּה וּלְהוֹרִידָהּ לְמַטָּה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה הָרְצוּעָה שְׁלֵמָה בְּהַשָּׁעוּר הַמְבֹאָר לְמַעְלָה בְּסִימָן ל"ג (ס"ה), יֵשׁ אוֹמְרִים (ג) דְּיָכוֹל לְהוֹרִידָהּ, אַף עַל פִּי שֶׁמּוֹרִיד קְצָת מִקְּדֻשָּׁתָהּ שֶׁהָרֵי מְקוֹם הַקֶּשֶׁר יִהְיֶה תָּלוּי לְמַטָּה, אֵין זֶה הוֹרָדָה דַּעַל כָּל פָּנִים בְּאוֹתָהּ חֲתִיכָה יִהְיֶה הַקֶּשֶׁר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים (ד) דְּגַם זֶה אֵינוֹ נָכוֹן דְּעַל כָּל פָּנִים אֵיכָא קְצָת הוֹרָדַת קְדֻשָּׁה, וּלְפִי דִּבְרֵיהֶם (ה) הוּא הַדִּין בְּשֶׁל יָד אִם נִפְסְקָה הָרְצוּעָה שֶׁל יָד סָמוּךְ לְהַקֶּשֶׁר, אֲפִלּוּ אִם לֹא יִרְצֶה לִקְשֹׁר לְמַטָּה הַחֲתִיכָה שֶׁנִּפְסְקָה אַף עַל פִּי כֵן לֹא יַהֲפֹךְ תַּחְתִּית הָרְצוּעָה לְמַעְלָה לַעֲשׂוֹת בּוֹ הַקֶּשֶׁר, דְּכָזֶה מוֹרִיד הָעֶלְיוֹנִית שֶׁל הָרְצוּעָה קְצָת מִקְּדֻשָּׁתָהּ שֶׁהָיְתָה מִתְּחִלָּה קְרוֹבָה אֶל הַקֶּשֶׁר, [א]עַל כֵּן יֵשׁ לְהַחְמִיר (ו) שֶׁלֹּא לַהֲפֹךְ, כִּי אִם בְּשַׁעַת הַדְּחַק שֶׁאֵין לוֹ רְצוּעָה אַחֶרֶת וּבְמָקוֹם שֶׁנִּפְסַק הוּא רַךְ וְחָלוּשׁ שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ הַקְּשִׁירָה בַּזְּרוֹעַ שֶׁיְּהֵא קָרוֹב לִפָּסַק אָז יֵשׁ לַהֲפֹךְ, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה מהם): (ד) בְּשֶׁל רֹאשׁ. דְּשָׁם הוּא הַשִּׁין וְהַדָּלֶת, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּשֶׁל יָד דְּאֵין בּוֹ רַק הַקֶּשֶׁר שֶׁל יוֹד: (ה) מֻתָּר. הַיְנוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה לָהּ אַרְבָּעָה בְּתִּים וְיַכְנִיס כָּל פָּרָשָׁה בְּבַיִת שֶׁלָּהּ. וְהוּא הַדִּין דְּמֻתָּר לִקַּח הַפָּרְשִׁיוֹת וּרְצוּעוֹת מִשֶּׁל יָד לְשֶׁל רֹאשׁ: (ו) לֹא הֱנִיחָם. עַל רֹאשׁוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁזְּמָנָם וְהֵכִינָם לְצָרְכּוֹ הָרֹאשׁ, הַזְּמָנָה לָאו מִלְּתָא הִיא: (ז) כְּבֵית אֶחָד. וְאַף שֶׁהֵם כְּתוּבִים עַל אַרְבָּעָה קְלָפִים וּתְתוּנִים בְּאַרְבָּעָה בְּתִּים מְבֻפְּנִים אֵין בְּכָךְ כְּלוּם בְּדִיעֲבַד, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב בְּסִימָן ל"ב סָעִיף מ"ז עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (ד"ה ואם): ב (ח) מִתְּחִלָּה. בְּצַת עֲשׂיַת הַשֶּׁל רֹאשׁ, (ו) אֲפִלּוּ אִם לֹא הִתְנָה רַק אִם יִצְטָרֵךְ לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ יָד שֶׁיַּעֲשֶׂה מֵהֲנֵי הַתְּנַאי, וְכָל שֶׁכֵּן אִם הוּא אוֹמֵר שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה

## בַּאֵר הַיטֵב

אוֹת בַּיִת: (ס) דֶּרֶךְ הַחַיִּים (שם): (ו) שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (שם): ב (ז) בְּאֵר הַיטֵב (סק"ה) וְהוּא מַעֲוֹלַת תָּמִיד (סק"ב):

(ג) מוּכָח מִמָּגֵן אַבְרָהָם (סק"ב) וְכֵן כָּתְבוּ הַגְּרַ"ז (ס"ג) וְחַיֵּי אָדָם (ח"א כלל יד סכ"ה): (ד) עַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים (א"א סק"ג) וּבְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק"כ) וּבְסִימָן קנ"ד בְּמִשְׁבְּצוֹת זָהָב

**לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א]** וּבשו"ע הרב (ס"ג) מבואר שמותר לכתחילה להפוך את הרצועה ולעשות את הקשר בתחתית הרצועה, ואין איסור אלא לקשור למטה את חתיכת הרצועה שהיה הקשר בה ונפסקה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah